

Motion till riksdagen 2019/20:2727

av **Andreas Carlson m.fl. (KD)**

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2020 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Åklagarmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges Domstolar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Anslagsförslag 2020 för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Tusental kronor

Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1:1	Polismyndigheten	28 546 852	+250 000
1:2	Säkerhetspolisen	1 641 279	
1:3	Åklagarmyndigheten	1 698 586	
1:4	Ekobrottsmyndigheten	736 115	
1:5	Sveriges Domstolar	6 241 698	+440 000
1:6	Kriminalvården	9 448 433	+120 000
1:7	Brottsförebyggande rådet	166 347	
1:8	Rättsmedicinalverket	455 273	
1:9	Gentekniknämnden	5 709	
1:10	Brottsoffermyndigheten	48 374	
1:11	Ersättning för skador på grund av brott	121 953	
1:12	Rättsliga biträden m.m.	2 356 357	
1:13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	39 987	
1:14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	24 174	
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	57 157	
1:16	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	21 224	
1:17	Domarnämnden	8 574	
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	113 000	
	<i>Nya anslag</i>		
	Kommunala insatser mot våldsbejakande terror		+30 000
	Beredskapspolis		+40 000
	Forced marriage unit		+10 000
Summa		51 731 092	+890 000

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

1:1	Polismyndigheten	+250	+250	+1 210
1:3	Åklagarmyndigheten		+77	+118
1:5	Sveriges Domstolar	+440	+450	+560
1:6	Kriminalvården	+120	+120	+120
	<i>Nya anslag</i>			
	Kommunala insatser mot våldsbejakande terror	+30	+30	+30
	Beredskapspolis	+40	+40	+40
	Forced marriage unit	+10	+10	+10
Summa		+890	+977	+2 088

En fungerande rättsstat – oumbärlig för ett gott samhälle

En fungerande rättsordning är oumbärlig för ett gott samhälle. Rättsväsendet måste utvecklas så att det kan möta morgondagens behov och påfrestningar och garantera medborgarna rättstrygghet i ett internationaliserat samhälle. I ett gott samhälle överförs de demokratiska värdena och värderingarna från generation till generation. Utan dessa kommer relationerna mellan människor inte att fungera i vardagslivet. Tilliten och förtroendet måste utgå från att respekten för varje människas unika värde är införlivad hos varje medmänniska. Rättsstatens uppgift är att ge en ram för dessa värden. Den skall syfta till att skapa en samlevnad med trygghet och respekt mellan människor och bidrar därmed också till att upprätthålla samhällets grundvärden.

Den kristdemokratiska rättspolitiken bygger på insikten om människans ofullkomlighet. Brottlighet har alltid förekommit och kommer alltid att förekomma. Staten ska sträva efter att begränsa brottligheten så långt det är möjligt. Det är avgörande för att upprätthålla människors förtroende för polisen och det övriga rättsväsendet.

Polisen ska vara effektiv och ges de verktyg som behövs för att på ett slagkraftigt och rättssäkert sätt komma åt vardagsbrottligheten. Detta är viktigt för att allmänhetens förtroende för polisen och det övriga rättsväsendet ska upprätthållas.

Svensk polis har stora problem. Situationen är mycket ansträngd. I ljuset av gängskjutningar som uppstår i de utsatta områdena runt om i landet dräneras polisens resurser. Den utvecklingen förstärks ytterligare av att brotten är svårutredda eftersom få är villiga att prata med polisen. Resursbristen förvärras också av att brotten inte är enskilda händelser utan en del av en brottskedja som involverar exempelvis narkotikahandel, övergrepp i rättsak och andra brott. Om en person grips, tar andra dennes plats i det kriminella nätverket. Slås ett kriminellt nätverk ut, etablerar sig ett annat. Polisen behöver kraftiga resurstillskott för att med uthållighet kunna stävja utvecklingen. Idag blir konsekvensen i stället att andra brottslingar går fria. Våldtäktsanmälningar, sexualbrott mot barn, bostadsinbrott med mera läggs på hög när polisens resurser koncentreras mot gängen. Den utvecklingen måste brytas, främst med hjälp av fler poliser. Människor som blir utsatta för brott måste kunna lita på att rättsväsendet agerar. Ett rättsväsende som står upp för de mest utsatta är en förutsättning för ett gott samhälle som håller samman.

Kristdemokraterna menar att all brottlighet, även den så kallade vardagsbrottligheten, måste bekämpas. Idag avskrivs många polisanmälningar, framför allt gällande bostadsinbrott och skadegörelse, närmast omgående. Där är upplärningsfrekvensen också oroväckande låg; endast tre procent av brotten klaras upp. Det finns därför en betydande risk att många i dag uppfattar att polisanmälningar vid exempelvis bostadsinbrott görs för försäkringsbolagets räkning för att få ut ersättning, sedan avskrivs ärendet om det inte finns klara bevis vilket det sällan gör. Detta är mycket olyckligt eftersom det leder till att allmänheten förlorar sitt förtroende för polis och rättsväsende. Alla brott, inklusive bostadsinbrott, överfall, våld och hot, bilstölder, klotter och skadegörelse, ska snabbt utredas. Även den grova gränsöverskridande brottligheten, den ekonomiska brottligheten, mc-gäng med grov kriminell belastning, den alltmer växande ungdomsbrottligheten såsom gängbrottligheten, brott med rasistiska inslag samt våld mot kvinnor och barn ska bekämpas kraftfullt. Nödvändiga åtgärder ska vidtas för att bekämpa barnpornografi- och narkotikabrott samt människohandel.

Brottsligheten måste mötas med både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Snabba insatser krävs exempelvis genom lokalpolisverksamhet, samarbete mellan polis och socialtjänst samt då det gäller unga människor mellan skola, föräldrar, väl fungerande ungdomsrotlar och narkotikarotlar.

Det långsiktiga arbetet, som handlar om förebyggande insatser, är också av största vikt. Vi hävdar att de vuxnas insatser betyder mycket för att få barn och unga att avstå från att börja begå brott. Föräldrar och andra vuxna som har ansvar för barnuppfostran måste därför stöttas i sin uppgift. Det är de vuxna i familjen och i skolan som ska ge ungdomarna deras identitet och sociala trygghet, inte gängmedlemmar som i många förorter till storstäderna. Vi måste också kunna stötta de vuxna så att de kan vara närvarande och delaktiga i de ungas liv. Fasthet och konsekvens är viktiga signaler i detta preventiva arbete. Att de vuxna i familjen får mer tid för barnen har en rad positiva följdverkningar för barnet. Det är i sig brottsförebyggande. Familjestabilitet bör därför eftersträvas som ett grundläggande mål för samhället och även som en brottsförebyggande resurs.

Kristdemokraterna presenterar en bred satsning på svenskt rättsväsende. När Polismyndigheten tillskjuts kraftiga resurstillskott måste även övriga rättsväsendet stärkas för att inte skapa flaskhalsar och ineffektivitet i den så kallade rättskedjan.

För 2019 års budget anvisar Kristdemokraterna till utgiftsområde 4 Rättsväsendet 250 miljoner kronor extra för Polismyndigheten, matchar regeringens satsning på Åklagarmyndigheten, 440 miljoner kronor extra för Sveriges Domstolar, 120 miljoner kronor extra till Kriminalvården, 30 miljoner kronor till nationella insatsteam mot våldsbejakande extremism, 40 miljoner kronor till beredskapspolisen och 10 miljoner kronor till forced marriage units. Rättsväsendet förstärks med sammanlagt 840 miljoner 2019 och 3 955 miljoner för hela budgetperioden. Vi genomför dessutom en brottsförebyggande satsning på sammanlagt en miljard kronor som specificeras i UO 9 8:1, UO 9 1:8, UO 9 4:7, UO 9 4:6 och UO 17.

Polisen

Svensk polis har en mycket ansträngd situation. Nu krävs stora satsningar under lång tid för att tillföra polisen rätt resurser. Vi lägger därför sammanlagt 250 miljoner kronor mer än regeringen på polisen till 2020 och 1 710 miljoner mer 2020–2022. Regeringen har följt KD/M-budgetens anslagstrappa så som vi förberedde den förra året. Det innebär att polisen kommer få avsevärda tillskott 2020 och 2021. Men 2022 är det stopp. Regeringen underfinansierar då polisen med över 1,5 miljarder. Myndigheten har begärt 1,6 miljarder i tillskott för att nå 10 000 fler polisanställda och för att klara av gränskontrollerna. De får 120 miljoner. Det innebär att polisen troligen kommer få börja planera för nedskärningar redan 2021. Det är en extremt allvarlig situation som regeringen och deras stödpartier sätter polisen i.

Kristdemokraterna satsar 1 710 miljoner mer än regeringen. Vi gör det eftersom vi vill se att 10 000 fler poliser anställs till 2024. Det behövs fler poliser, men det räcker inte som enda lösning på problemen. Den stora utmaningen är att få de som i dag arbetar som poliser att stanna kvar i yrket. Många poliser känner stor frustration och otillräcklighet i en allt tuffare arbetsmiljö. Det krävs åtgärder som förbättrar arbetsituationen för svensk polis och höjer attraktiviteten för yrket så att inte fler poliser väljer att sluta. Utan kraftiga tillskott på lönerna kommer vi inte nå målet om 10 000 fler poliser.

Polislönerna behöver höjas. I KD/M-budgeten avsattes riktade pengar till detta, pengar som nu tas bort av regeringen. Vi anser dock att satsningar på polisens löneutveckling ska fortsätta. Med en fullt utbyggd lönesatsning från KD/M-budgeten skulle en svensk polis få en löneförhöjning på 3 000 kronor i månaden. Dock är lönebildning en fråga för arbetsmarknadens parter, varför vi överlåter själva utformningen av en lönesatsning till dem. Dessutom behövs en satsning för att locka tillbaka pensionerade poliser som arbetat som utredare, då de många utredningarna om mord och skjutningar sväljer alltför mycket resurser.

De strukturella problemen inom Polismyndigheten behöver åtgärdas. För att åstadkomma detta krävs ett förstärkt ledarskap inom hela myndigheten. Lokalpolisområdescheferna har i dag inte fullt mandat att fatta beslut som rör den egna verksamheten. Lokala polischefer ska ges ett starkare mandat över verksamheten. De ska förfoga över sin egen budget och fatta anställningsbeslut och därmed bättre kunna möta de behov som finns lokalt. Vi avsätter, inom anslaget, 50 miljoner för kompetensutveckling i hela organisationen för ett stärkt polisiärt ledarskap.

Vi föreslår också att ett nytt organ inom polisen inrättas, Polisens forskningsinstitut. Av anslagsökningen avsätts 20 miljoner kronor till den verksamheten. Polisenära forskning är avgörande för att mäta effekten av olika polisiära taktiker och tillvägagångssätt och att utveckla arbetsmetoder. Det finns i dag bara en handfull polisforskare i Sverige. För att utveckla svensk polis krävs mer forskning på hur polisens arbete kan förbättras. Samtliga satsningar på polisen görs inom befintlig ram.

Kristdemokraterna ser behovet av fler civilanställda som snabbt kan frigöra polisiära resurser. Polisens arbetsuppgifter kan därmed renodlas och arbetssituationen förbättras. Civilanställda kan exempelvis avlasta i utredningsarbetet, med administration och vid gränskontrollerna. En satsning på fler civilanställda är en satsning på fler synliga poliser.

Sverige har en gränskontroll som är allt annat än fungerande. Det visade sig inte minst när en inspektion av hur Sverige klarade av att upprätthålla sina åtaganden inom Schengen visade på ett katastrofalt resultat. Sverige fick 95 anmärkningar. Polisen kommer att behöva betydande resurser för att utbilda personal, utveckla it-verksamheten, utöka gränskontrollerna och utveckla arbetet med Frontex. Det gäller både att kontrollera inflödet av brottslingar och att avvisa personer som inte har rätt att uppehålla sig i Sverige. Att förstärka gränskontrollerna är en statlig kärnuppgift. Polisen behöver få de resurser som krävs för att komma till rätta med problemet. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Kristdemokraterna avsätter också 10 miljoner årligen på en så kallad forced marriage unit en enhet mot tvångsäktenskap som beskrivs närmare i motionen Polisen.

Kristdemokraterna föreslår att beredskapspolisen återinförs och avsätter 40 miljoner kronor per år till det. Beredskapspoliser är civilpliktiga poliser som kan kallas in vid allvarliga eller omfattande störningar i samhället ur ordnings- eller säkerhetssynpunkt. På så sätt kan polisiära resurser som i dag används för exempelvis bevakning frigöras och polisens förmåga höjas. Vår satsning innebär cirka 2 000 beredskapspoliser på sikt.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten tvingades 2018 göra nedskärningar på grund av att regeringens aviserade anslagsnivåer var för låga för att upprätthålla nödvändig rekrytering. Detta ledde till att antalet åklagare och revisorer på myndigheten minskade. Likaså fick

besparingar göras på it-området vilket försvårat nödvändiga investeringar. KD/M-budgeten som följde regeringens nedskärningspolitik innebar att Åklagarmyndigheten fick de medel som de äskat och åter kunde bygga upp sin verksamhet. Det var en nödvändig satsning. Om Polismyndigheten växer, behöver Åklagarmyndigheten växa med den.

Regeringens föreslagna budget är dessvärre otillräcklig för Åklagarmyndigheten. Jämfört med myndighetens äskande underfinansieras myndigheten redan 2021 och anslår i reella tal mindre pengar 2021 än 2020. Regeringen ber alltså Åklagarmyndigheten att förbereda sig för nedskärningar redan om ett år, när de själva begär medel för att anställa fler åklagare för att klara av den ökande ärendemängden.

Liksom övriga delen av rättsväsendet har Åklagarmyndigheten att hantera allt mer komplexa brottsutredningar, en växande befolkning, grövre brott, mer omfattande förundersökningar och internationell samverkan. Myndigheten behöver också en långsiktig planeringshorisont. Regeringens budget innebär dock nedskärningar redan 2021, då det inflationsjusterade anslaget börjar sjunka. Att regeringen inte ser hela rättsväsendets långsiktiga behov är allvarligt. För att säkerställa detta och stärka Åklagarmyndigheten satsar Kristdemokraterna 77 miljoner 2021 och 118 miljoner 2022.

Sveriges Domstolar

Kristdemokraterna vill se en förstärkning av hela rättsväsendet. Därför såg vi särskilt till att anslaget till Åklagarmyndigheten och Sveriges Domstolar höjdes i KD/M-budgeten som riksdagen antog i december 2018. Kostnadsutvecklingen inom domstolarna är emellertid större än de tidigare väntat på grund av en ökad måltillströmning.

Myndigheten bedömer att antalet brottmål kommer öka med 35 procent mellan 2015 och 2022, det totala antalet mål med 25 procent. Trots detta anslår regeringen inte ens hälften av det nödvändiga anslaget. Med regeringens politik kommer domstolarna inte klara av ärendemängden de har att hantera i framtiden och det finns uppenbar risk för neddragningar.

Det är förstas en allvarlig utveckling. När fler insatser görs för att komma åt kriminella kommer fler av dem hamna i domstol. Den allt hårdare kriminaliteten ställer också högre krav på säkerhet för domstolarna, som kommer behöva förbereda sig på att skydda sig från angrepp från kriminella gäng som drabbar alla delar av rättsväsendet.

Kristdemokraterna vill också se domstolar på fler platser i Sverige än idag. Sverige har centraliserat vårt domstolsväsende avsevärt de senaste två decennierna. I slutet av 1990-talet fanns 96 tingsrätter, idag finns bara 48. Sverige behöver en satsning på domstolsväsendet. Kristdemokraterna har därför aviserat att vi vill bygga ut Sveriges Domstolar så att domstolar etableras eller återetableras på fler platser. För att både klara att öka domstolarnas kapacitet och etablera domstolar på fler platser utökar vi därför anslaget med mer än Domstolsverket begärt och satsar 440 miljoner 2020, 450 miljoner 2021 och 560 miljoner 2022 utöver regeringen, för att bygga upp domstolsväsendet och etablera domstolar på fler platser.

Förstärkt kriminalvård

Kriminalvården är idag hårt ansträngd. Kriminalvården gör själva bedömningen att det kommer krävas minst 6 300 anstaltsplatser och 3 200 häktesplatser till 2029. Dessutom räknar man med att behöva ta hänsyn till att minst 500 platser försvinner samma period på grund av renoveringsbehov. Kristdemokraterna delar den bedömningen. Vår målbild är att bekämpa den grova och organiserade brottsligheten. För att göra det krävs det att en del ledande personer försvinner från den kriminella miljön, det krävs att förtroendet för rättsstaten återupprättas genom att brottsoffer får upprättelse och det krävs att en del personer med stora problem nås av vårdinsatser inom ramen för Kriminalvårdens verksamhet.

När fängelserna fylls av klienter på ett alltför omfattande sätt blir miljön där sämre, både för de intagna och för Kriminalvårdens personal. Våldet ökar inte, för att citera en enhetschef, linjärt utan exponentiellt i takt med att beläggningen ökar. 2018 ligger beläggningen på svenska anstalter mellan 97 och 100 procent. Häktena har på flera platser haft en beläggning på över 100 procent. Det är ohållbart. En bra miljö i Kriminalvården är en förutsättning för rehabilitering av de intagna.

KD/M-budgeten ökade anslagen till Kriminalvården och innehöll ett uppdrag till myndigheten att skapa en särskild enhet för unga gängmedlemmar. En sådan enhet skulle behöva utveckla det återfallsförebyggande arbetet och avhopparverksamheten. Innehållet i verkställigheten behöver också bli mer meningsfullt och innehålla tydliga utbildningsplaner. För att lyckas bättre med unga gängmedlemmar bör individanpassade program användas i högre utsträckning för att bryta det kriminella beteendet. De erfarenheter som Kriminalvården har och bygger upp på den föreslagna enheten kan ligga till grund för metodstöd inom andra aktörers arbete med unga kriminella i gängmiljö. Därför satsar vi 50 miljoner kronor på detta på UO 4 1:6 Kriminalvården.

En annan myndighet som arbetar med unga kriminella är Statens institutionsstyrelse, Sis. Det är en eftersatt och illa fungerande myndighet, som behöver bli bättre. Därför behövs en satsning på kompetens- och metodutveckling för arbete med unga gängkriminella. Vi avsätter därför 50 miljoner kronor 2020–2022 på UO 9 4:6 Statens institutionsstyrelse. Kristdemokraterna föreslår sammanlagt en förstärkning av Kriminalvårdens anslag 1:6 utgiftsområde 4 med 120 miljoner, 120 miljoner för 2021 och 120 miljoner för 2022. Kristdemokraterna avsätter 30 miljoner kronor som nytt anslag för att stärka de nationella expertteamen mot våldsbejakande extremism 2019.

Brottsutsattas behov i fokus

Alla människor har rätt att känna sig trygga i vardagen. En minskad brottslighet är det bästa sättet att öka tryggheten. De som ändå drabbas av brott ska få stöd och hjälp till upprättelse. Att rättsväsendet lyckas med sina huvuduppgifter, det vill säga att utreda brott, gripa misstänkta och döma de skyldiga, är en del av denna upprättelse. Personer som utsatts för brott måste få information om hur rättsprocessen går till, om vilka möjligheter till stöd i processen som finns och om vad som sker i det enskilda ärendet.

Rättsprocessen upplevs av många brottsdrabbade som påfrestande. För att orka gå igenom rättsprocessen måste brottsdrabbade få ett professionellt och medkännande bemötande av rättsväsendets myndigheter. Det kräver medvetenhet om brottsdrabbades behov och reaktioner.

Kristdemokraterna vill öka statens finansiering av vittnesstödet. I alla landets tingsrätter finns det volontärer som, helt utan ersättning, ställer upp som stöd för målsägande och vittnen. De finns där för att informera och ge stöd åt den som känner sig rädd och orolig. Stödverksamheten finansieras idag i huvudsak av Brottsofferfonden och genom donationer från företag, men saknar helt finansiering från statens sida. Stödet till brottsoffer och vittnen i rättegångar är idag underfinansierat. Det vore rimligt att staten gick in och finansierade en del. Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket bör få i uppdrag att se över hur ett sådant ekonomiskt stöd ska vara utformat för att förbättra vittnesstödsverksamheten.

Ett långsiktigt statligt ekonomiskt stöd ska utgå till de lokala ideella brottsofferstödande verksamheterna. Till stor del har det statliga stödet till den ideella sektorns arbete med brottsoffer utgjorts av projektbaserade pengar som utbetalats under en begränsad tidsperiod, vilket försvårar den långsiktiga planeringen för de ideella verksamheterna. Staten har flera olika finansieringskanaler för det lokala brottsofferstödande arbetet. Dels fördelas bidrag till centralorganisationerna Roks och SKR via Socialstyrelsen, dels kan lokala kvinnojourer tillsammans med kommunen söka bidrag hos länsstyrelsen. För att skapa kontinuitet och långsiktighet i verksamheterna är det angeläget att stödet blir förutsägbart. Därför föreslås att statens bidrag till föreningar som verkar inom brottsoffersektorn ska fördelas direkt till de lokala verksamheterna av Brottsoffermyndigheten.

Kristdemokraternas politik och förslag för rättsväsendets olika delar presenteras vidare i kommittémotioner om polisen, Kriminalvården, brottsoffer, terrorism samt tydliga reaktioner mot brott.

Andreas Carlson (KD)

Lars Adaktusson (KD)

Ingemar Kihlström (KD)

Tuve Skånberg (KD)

Robert Halef (KD)

Mikael Oscarsson (KD)